

Pastor voor 'de mensen van de straat'

'GEEN ANDERE AGENDA DAN ER TE ZIJN'

'Present zijn voor de thuislozen in de stad' luidt de taakomschrijving van Harrie Lennaerts. Hij is pastor, maar preken doet hij niet. "Het begint bij gewoon op pad gaan, aanwezig zijn op straat en de mensen daar ontmoeten."

Tekst: Jeroen Fierens
Beeld: Anita Pantus

Op de plek in Nijmegen waar Titus Brandsma naar verluid door de Duitsers werd gearresteerd, is een kapel gebouwd: de Titus Brandsmakapel. Het opmerkelijke gebouwtje in de stijl van de Bossche School is de thuisbasis voor het Nijmeegse straatpastoraat. Er wordt gekookt, geschilderd, gefotografeerd, muziek gemaakt, gehuild en gelachen. En het is het begin- en eindpunt van het rondje dat straatpastor Harrie Lennaerts (58) tweemaal per week maakt door de straten van de stad.

Koetjes en kalfjes

Op de koude winterochtend waarop ik met hem meeloop, is het rustig op straat. Ook wie geen vaste verblijfplaats heeft, zoekt in de winterse kou toch liever een warm plekje op, waarschuwt Lennaerts me vast. Inderdaad is onze eerste stop, het pleintje voor de Albert Heijn, verlaten. De volgende stop, de bibliotheek, blijkt 's winters een populairdere plek – openbaar toegankelijk, warm, en bovendien met gratis toegang tot internet. We lopen een rondje langs de tafels waar mensen gebogen over een boek of krant zitten. Hoewel ik ze zelf nauwelijks had herkend, vertelt Lennaerts me achteraf dat we meerdere daklozen zijn tegengekomen. Met slechts één van hen maakte hij kort een praatje. "Je hebt vaak een heel kwetsbare vertrouwensband met mensen

opgebouwd, dus ik kan dan niet zomaar met een journalist en een fotograaf aan komen lopen."

Desondanks maakt de bibliotheek indruk op me. Blijkbaar bestaat hier midden tussen het drukke stadsleven een samenleving op zich waar ik totaal geen weet van had. En vandaag mag ik daar heel even een kijkje in nemen.

De volgende stop is het MFC, de dag- en nachtopvang van de verslavingszorg. Hier komt Lennaerts Richard tegen, die de vloer van het centrum staat de dweilen. Het zijn duidelijk bekenden van elkaar. Het gesprek gaat over de kleinkinderen en over een kettinkje met een kruisje dat verdwenen is. Lennaerts belooft de volgende keer een rozenkrans voor hem mee te nemen. In een afgesloten deel van de opvang zijn de 'gebruiksruimtes', waar verslaafden onder toezicht mogen gebruiken. De mannen in de alcoholkamer – alle drie met een halve liter bier in de hand – zagen Lennaerts buiten al aankomen en wenkten hem om binnen te komen. Ook hier gaan de gesprekken vooral over koetjes en kalfjes. Tussendoor komt een man uit een van de ruimtes even wat as uit de asbak halen voor in een pijpje. Later vertelt Lennaerts me dat daarmee *basecoker* gerookt wordt.

Als mens gezien

Lennaerts' werk als straatpastor bestaat uit 'present zijn voor de thuislozen in de stad', een tamelijk open taakomschrijving die veel vrijheid biedt. "Je draait je eigen toko", vertelt hij. "Het begint bij gewoon op pad gaan, aanwezig zijn op straat en de mensen daar ontmoeten. Zo kan het vertrouwen in elkaar groeien." Het valt me op dat de gesprekken die ik meemaak nogal aan de oppervlakte blijven. Moet je het als pastor niet over geloofs- of op z'n minst levensvragen hebben? "Daar hoef ik bij de meeste niet mee aan te komen," lacht Lennaerts. "Natuurlijk komt het er wel

Harrie Lennaerts: "Iets voor anderen betekenen geeft mij voldoening."

eens van, maar ik zoek ze niet op om diepe geloofsgesprekken met ze te voeren; het gaat erom er voor ze te zijn. Even bijpraten of zelfs alleen maar gedag zeggen is vaak al voldoende; dat er iemand is die naar je luistert, die om je geeft, die je als mens ziet. Ook als er dan een keer iets aan de hand is, weten ze dat ze bij mij kunnen aankloppen. Zo heb ik bijvoorbeeld een aantal mensen geholpen weer in contact te komen met hun familie, of komen ze met me praten als ze het ergens moeilijk mee hebben. Dat zijn momenten waarop je als straatpastor verschil kunt maken." Ook in de kapel wordt er minder gepreekt en gebeden dan je misschien in een kapel zou verwachten. Als we er aan het begin van de wandeling even een kijkje in nemen, lijkt het eerder op een soort buurtcentrum. Er staat een grote tafel in het midden waarop restjes papier en scharen liggen. Pas wanneer Lennaerts een klein altaar en kruisbeeld achter een gordijn vandaan →

“
‘Als je gaat lopen preken, kun je het wel schudden’

Straatpastor Harrie Lennaerts (l) in gesprek met Richard.

tovert, zie je dat het een kapel is. “Het is belangrijk om het heel laagdrempelig te houden. Veel van onze activiteiten bestaan uit dingen doen: muziek maken, koken, schilderen, fotografie. Eens in de twee weken hebben we een viering, maar daar zit dan geen preek in. In plaats daarvan praten we met elkaar, bijvoorbeeld over wat een verhaal met ons doet. Als je gaat lopen preken, kun je het wel schudden.”

Op straat beland

De mensen die Lennaerts in zijn werk ontmoet, hebben de meest uiteenlopende levensverhalen. “Ik stond er in het begin vooral van te kijken hoeveel mensen een huisje-boompje-beestjebestaan hadden en door de omstandigheden op straat waren beland”, vertelt hij. Zo was er een vrachtwagenchauffeur die voor periodes van meerdere maanden naar Oost-Europa werd gestuurd. “Onderweg moest hij alles zelf betalen, inclusief duizenden euro’s aan brandstof, die hij dan bij terugkomst weer uitbetaald kreeg. Op een dag kwam hij na maanden weer terug in Nederland en bleek het bedrijf waar hij voor werkte failliet. Naar zijn geld kon hij natuurlijk fluiten.” Iemand anders had een loodgietersbedrijf met zijn schoonvader. Het bedrijf ging over de kop en hij belandde in de schulden. “Zulke mensen zie ik vaak maar een paar keer,” vertelt Lennaerts. “Ze weten hoe het werkt in de samenleving, gaan ergens in loondienst en werken zich al snel uit de nesten. Meestal zie ik ze na een paar weken al niet meer terug.” Maar er zijn er ook die nauwelijks een ander leven kennen, die al jaren op straat leven. Zij hebben nooit geleerd om ‘in het gareel’ te lopen en iedere poging om ze dat wel te laten doen, stuit op weerstand. “We hebben in Nijmegen sinds een paar jaar het *Housing First*-traject, waarbij mensen met begeleiding in een eigen huurwoning ondergebracht worden. Je kunt je niet voorstellen hoe moeilijk zoiets voor iemand kan zijn. Ieder stapje richting een vaste verblijfplaats is een enorme drempel.” Tekenend is het verhaal van een van de mannen die via *Housing First* een huis toegewezen had gekregen. “Hij kwam binnen met alleen zijn rugzak, dat was alles wat hij had. Hem werd gevraagd of hij niet een bed wilde. ‘Rustig aan’, reageerde hij, ‘niet alles tegelijk’. De man sliep uiteinde-

Bezoekers van Het Kruispunt aan het tekenen.

“**Veel van onze activiteiten bestaan uit dingen doen**”

lijk wekenlang op zijn matje op de vloer in een hoek van de kamer. Zonder spullen en zonder de verwarming aan, want hij had geen idee hoe dat allemaal in z’n werk ging en hoeveel hij daar uiteindelijk voor zou moeten betalen.” Wat voor velen een nog groter probleem is: een eigen adres betekent dat ‘ze’ je weten te vinden. ‘Ze’, dat zijn vooral schuldeisers. “Zorgkosten, afbetalingen, leningen, de meesten hebben allerlei schulden lopen en zodra ze een eigen brievenbus hebben, stroomt die meestal meteen vol met claims. Daar is een goed traject voor met de schuldsanering. Als je daar doorheen weet te komen, geeft dat veel rust. Maar dat duurt wel twee, drie jaar en het is geen gemakkelijke periode, zeker niet wanneer

je al dat gedoe helemaal niet gewend bent. Op straat heb je al die problemen niet.” We lopen verder, over de markt – “daar op het randje zitten ze vaak” – richting de ‘zwerwersbankjes’ aan de Waal. Nu blaast er een gure wind, maar in de zomer zijn de bankjes een populaire plek onder de dakloze Nijmegenaren, vertelt Lennaerts. We kijken uit over de Ooijpolder, ook zo’n bekende Nijmeegse daklozenhotspot. “Het is een prachtige plek om te kamperen, dicht bij de stad, maar verborgen tussen het groen. Bij mooi weer zie je de tentjes soms half verstopt tussen de bomen staan. Dat wil nog wel eens tot een kat-en-muisspeltje met de politie leiden, want je mag er natuurlijk helemaal niet kamperen.” En dat is niet voor niets. “Zeker in het voorjaar wil het water nog wel eens erg hoog komen te staan en dan verandert de polder in allemaal losse eilandjes. Zo kwam op een gegeven moment een van de jongens drijfnat de kapel inlopen. Hij was in zijn tentje in slaap gevallen en was wakker geschrokken toen de vloed al behoorlijk aan het opkomen was.”

Geen agenda

Op de terugweg vraag ik Lennaerts naar zijn persoonlijke motivatie om dit werk te doen. Hoe kom je op het idee om straatpastor te worden? “Ik werk graag met mensen; iets voor anderen betekenen geeft mij voldoening. Ik werkte jarenlang als leraar op een basisschool, maar wilde op een gegeven moment verder gaan studeren. Dat werd een studie religiewetenschappen en filosofie, gevolgd door de master geestelijke verzorging. Deze specifieke doelgroep spreekt mij zo aan omdat het een heel kwetsbare doelgroep is. Hier kan ik echt iets betekenen. Als straatpastor heb je daarin een unieke positie. Je kunt gewoon aanwezig zijn, in hun netwerk participeren zonder meteen iets van ze te willen. De politie wil van je dat je op zijn minst een beetje fatsoenlijk gedraagt; de opvang vraagt van je dat je ’s avonds aanspreekbaar bent, dat je je aan de regels houdt; maatschappelijk werk heeft ook hun eigen agenda. Ik heb geen agenda anders dan er gewoon te zijn.” ●

Titus Brandsmakapel, Nijmegen.

De bankjes aan de Waal zijn populair.

Het Kruispunt Nijmegen

Het Kruispunt Nijmegen werd in 1998 opgericht door de paters Fons Meijers en Jan Eijkman. Directe aanleiding was het ontbreken van een rouwmogelijkheid voor dak- en thuislozen na het overlijden van enkele van hun kameraden. Meijers en Eijkman zorgden ervoor dat ook mensen van de straat een waardig afscheid konden krijgen. In 2003 vond de organisatie een thuis in de Titus Brandsmakapel. Daarmee ontstonden ook nieuwe mogelijkheden voor het straatpastoraat. Wekelijks vinden in de kapel diverse (creatieve) activiteiten plaats, zo wordt er gezamenlijk gekookt en gegeten en is er een muziekgroep voor jongeren. Op vrijdagochtend wordt er in het Atelier van de Overlevingskunst geschilderd en gefotografeerd. Harrie Lennaerts is de straatpastor van Het Kruispunt en probeert in die hoedanigheid op straat of ter plekke aanwezig te zijn.

Naast de straatpastor draait de organisatie grotendeels op vrijwilligers; zij leiden onder andere de diverse activiteiten in de kapel en bieden praktische ondersteuning. Twee keer per maand vindt in de kapel de ‘straatviering’ plaats, waarin wordt stilgestaan bij een bepaald thema en de (on)zin van het leven. Er wordt bijgepraat over wat er de afgelopen weken gebeurd is, aandacht gevraagd voor ‘de jongens/meiden’ met wie het slecht gaat en er is ruimte om kaarsjes aan te steken. Aansluitend is er een bak koffie en een gebakken eitje van vrijwilliger Nando. Nijmegen telt op 175.000 inwoners naar schatting tweehonderd tot driehonderd dak- en thuislozen. Lennaerts bereikt honderd tot 120 van hen.

Meer informatie:
www.kruispuntnijmegen.nl